

وضعیت قیمت کاغذ در ۱۴۰۵ را بررسی کرد

ورق‌های گران

شروین اشیدری: صنعت کاغذ و محصولات سلولزی، اگر چه در نگاه نخست با چاپ کتاب، روزنامه و دفترهای دانش‌آموزی شناخته می‌شود، اما در عمل یکی از مهم‌ترین حلقه‌های زنجیره تولید و تجارت کشور به شمار می‌رود. از بسته‌بندی مواد غذایی و دارویی گرفته تا صنایع لوازم خانگی، پوشاک، تجارت الکترونیک و حتی صادرات کالا، همگی به نوعی به بازار کاغذ وابسته هستند. به همین دلیل، کوچک‌ترین نوسان در قیمت یا عرضه این محصول، تنها یک بازار محدود را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد، بلکه دامنه آن به بسیاری از بخش‌های اقتصادی کشور گسترش می‌یابد و آثار آن در نهایت به سفره مصرف‌کننده می‌رسد.

سال ۱۴۰۵ را می‌توان یکی از پرچالش‌ترین سال‌های صنعت کاغذ ایران در سال‌های اخیر دانست؛ سالی که همزمانی بحران‌های منطقه‌ای، محدودیت‌های ارزی، تغییر مسیرهای حمل‌ونقل بین‌المللی و افزایش هزینه‌های تجارت خارجی، بازار این محصول را با فشارهای کم‌سابقه‌ای روبه‌رو کرد. هر چند فعالان بازار از کاهش نسبی التهاب قیمت‌ها در هفته‌های اخیر سخن می‌گویند، اما کارشناسان معتقدند آرامش کنونی بیش از آنکه حاصل اصلاح ساختارها باشد، نتیجه فروکش کردن هیجان بازار است و تا زمانی که مشکلات بنیادین این صنعت برطرف نشود، احتمال بازگشت نوسانات همچنان وجود خواهد داشت. بازار کاغذ از جمله بازارهایی است که بیش از بسیاری از کالاها، تحت تأثیر عوامل بیرونی قرار دارد. وابستگی بالا به واردات، نیاز مستمر به ارز، حساسیت نسبت به هزینه‌های حمل‌ونقل و محدود بودن ظرفیت تولید برخی انواع کاغذ در داخل کشور، سبب شده است این بازار در برابر هر تغییر اقتصادی یا سیاسی، واکنشی سریع نشان دهد. از همین رو، بررسی وضعیت این صنعت، تنها روایت یک بازار نیست، بلکه تصویری از چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران در حوزه تولید، تجارت و تأمین مواد اولیه نیز به شمار می‌رود.

کاغذ؛ کالایی فراتر از کتاب و روزنامه

زنجیره‌های است که اختلال در هر یک از حلقه‌های آن می‌تواند کل بازار را دچار تنش کند. در سال‌های اخیر، فعالان اقتصادی بارها تأکید کرده‌اند که افزایش هزینه تجارت، تنها ناشی از رشد قیمت ارز نیست. طولانی شدن زمان تخصیص ارز، تغییر مسیرهای حمل‌ونقل، افزایش کرایه‌های بین‌المللی، هزینه‌های انبارداری و خواب سرمایه نیز بخش قابل توجهی از قیمت تمام‌شده کالا را تشکیل می‌دهد.

در چنین شرایطی، واردکننده ناچار است سرمایه بیشتری برای حفظ موجودی کالا اختصاص دهد؛ موضوعی که در نهایت خود را در قیمت فروش نشان می‌دهد. به همین دلیل، کارشناسان معتقدند کاهش نوسانات بازار، تنها با کنترل قیمت ارز ممکن نیست و باید مجموعه‌ای از مشکلات زنجیره تأمین به صورت همزمان برطرف شود.

از نوسانات قیمت ارز و محدودیت‌های تجارت خارجی تأثیر بپذیرد. هر بار که فرآیند واردات با اختلال روبه‌رو می‌شود یا هزینه تأمین ارز افزایش می‌یابد، نخستین واکنش در بازار کاغذ، کاهش عرضه و رشد قیمت‌هاست. فعالان این حوزه معتقدند وابستگی به واردات، تنها به معنای خرید کالا از خارج نیست؛ بلکه به معنای وابستگی به زنجیره‌ای از عوامل بین‌المللی، از قیمت حمل‌ونقل دریایی گرفته تا بیمه، هزینه‌های بانکی، زمان تخصیص ارز از مرزها می‌تواند مستقیماً بر قیمت این محصول در بازار داخلی اثر بگذارد.

■ زنجیره‌ای که با اختلال در یک حلقه، متوقف می‌شود

تجارت کاغذ، برخلاف بسیاری از کالاها، فرآیندی زمان‌بر و وابسته به هماهنگی چندین بخش مختلف است. ثبت سفارش، تأمین ارز، تولید در کشور مبدأ، حمل دریایی یا ریلی، ترخیص گمرکی و توزیع در بازار داخلی،

را چند برابر کرده است. شرکت‌های حمل‌ونقل، فروشگاه‌های آنلاین و تولیدکنندگان خرید، همگی به مصرف‌کنندگان دائمی محصولات سلولزی تبدیل شده‌اند. بنابراین هر تغییری در بازار کاغذ، دامنه‌ای بسیار فراتر از حوزه نشر و چاپ دارد.

■ وابستگی که همچنان ادامه دارد

یکی از مهم‌ترین چالش‌های صنعت کاغذ ایران، وابستگی تاریخی به واردات است. اگرچه طی سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری‌هایی در بخش تولید مقوا، کارتن و برخی محصولات سلولزی انجام شده و این بخش‌ها تا حد زیادی به خودکفایی رسیده‌اند، اما در حوزه تولید کاغذهای تحریر، چاپ، گلاسه و برخی انواع کاغذهای تخصصی، همچنان وابستگی قابل توجهی به بازارهای خارجی وجود دارد.

این وابستگی موجب شده است بازار کاغذ بیش از بسیاری از صنایع دیگر،

هنوز هم بسیاری تصور می‌کنند بازار کاغذ تنها به ناشران، چاپخانه‌ها و مطبوعات محدود می‌شود؛ در حالی که واقعیت چیز دیگری است. امروز بخش عمده مصرف کاغذ و مقوا در صنایع بسته‌بندی انجام می‌شود؛ صنعتی که رشد آن همگام با توسعه تولید و تجارت الکترونیک، شتاب بیشتری گرفته است.

هر محصولی که از کارخانه خارج می‌شود، پیش از رسیدن به‌دست مصرف‌کننده به نوعی بسته‌بندی نیاز دارد. صنایع غذایی، دارویی، آرایشی و بهداشتی، قطعات صنعتی، لوازم خانگی، پوشاک، فرش و حتی محصولات کشاورزی، همگی به کارتن، مقوا یا انواع کاغذهای بسته‌بندی وابسته‌اند. به همین دلیل، افزایش هزینه تأمین این محصولات، به سرعت خود را در قیمت تمام‌شده کالاها نشان می‌دهد.

در سال‌های اخیر، رشد فروش اینترنتی نیز نیاز به انواع کارتن و بسته‌بندی

صنعتی که کمتر دیده می‌شود

صنعت کاغذ، برخلاف صنایع بزرگ فولاد، خودرو یا پتروشیمی، کمتر در مرکز توجه افکار عمومی قرار دارد، اما اهمیت آن کمتر از این صنایع نیست. بسیاری از واحدهای تولیدی کوچک و متوسط کشور، فعالیت روزانه خود را بر پایه دسترسی مستمر به انواع کاغذ و مقوا تنظیم کرده‌اند. تولیدکنندگان مواد غذایی، دارویی، صنایع سلولزی، تولیدکنندگان لوازم خانگی و حتی صادرکنندگان محصولات کشاورزی، بدون دسترسی به بسته‌بندی استاندارد، امکان حضور در بازار را از دست می‌دهند. از این منظر، بازار کاغذ بخشی از زیرساخت تولید ملی است و هرگونه اختلال در آن، به سایر صنایع نیز سرایت می‌کند. از سوی دیگر، بازار آموزش نیز همچنان یکی از مصرف‌کنندگان اصلی کاغذ است. هر سال میلیون‌ها جلد کتاب درسی، دفتر، جزوه آموزشی و انواع محصولات فرهنگی در کشور تولید می‌شود و تأمین مواد اولیه این بخش، همچنان وابسته به ثبات بازار کاغذ است.

■ ارز؛ نبض بازار کاغذ

اگر از فعالان صنعت کاغذ درباره مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده وضعیت بازار سؤال شود، بسیاری از آنها بدون تردید از ثبات در تأمین ارز نام می‌برند. تجربه سال‌های اخیر نشان داده است که حتی در مقاطعی که قیمت جهانی کاغذ تغییر محسوسی نداشته، مشکلات مربوط به تأمین ارز یا طولانی شدن فرآیندهای اداری، بازار داخلی را با نوسان مواجه کرده است.

وابستگی صنعت کاغذ به واردات، سبب شده است فاصله زمانی میان ثبت سفارش تا ورود کالا به بازار، اهمیت ویژه‌ای پیدا کند. هرچه این فاصله طولانی‌تر شود، هزینه‌های مالی واردکننده نیز افزایش می‌یابد. سرمایه‌ای که باید در چرخه تجارت قرار بگیرد، برای ماه‌ها در انتظار تخصیص ارز یا ترخیص کالا متوقف می‌ماند و همین مسئله، هزینه تمام‌شده محصول را

موفقیت‌ها و فاصله‌های باقی‌مانده

در کنار چالش‌های واردات، صنعت داخلی محصولات سلولزی نیز طی سال‌های اخیر مسیر متفاوتی را تجربه کرده است. توسعه واحدهای تولید مقوا، کارتن و انواع ورق‌های بسته‌بندی، یکی از موفق‌ترین بخش‌های این صنعت بوده و امروز بخش مهمی از نیاز کشور در این حوزه از طریق تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. این موفقیت نشان می‌دهد که با فراهم شدن زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری و حمایت از تولید، امکان کاهش وابستگی در برخی بخش‌ها وجود دارد. با این حال، کارشناسان معتقدند این تجربه هنوز به حوزه تولید کاغذهای تحریر، چاپ و روزنامه تعمیم پیدا نکرده است.

راه‌اندازی خطوط تولید این محصولات نیازمند فناوری‌های پیشرفته، سرمایه‌گذاری کلان، دسترسی پایدار به آب و انرژی و همچنین بازار مطمئن است. بدون فراهم شدن این الزامات، انتظار خودکفایی کامل در کوتاه‌مدت واقع‌بینانه نخواهد بود.

از سوی دیگر، برخی متخصصان تأکید می‌کنند که هدف اصلی نباید حذف کامل واردات باشد، بلکه باید وابستگی به گونه‌ای مدیریت شود که بازار در برابر شوک‌های خارجی آسیب‌پذیر نباشد. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته نیز بخشی از نیاز خود را از طریق واردات تأمین می‌کنند، اما تفاوت در این است که زنجیره تأمین آنها از ثبات و تنوع بیشتری برخوردار است.

■ بازاری که با اقتصاد کشور حرکت می‌کند

بررسی روند بازار کاغذ نشان می‌دهد این صنعت، آینده‌ای از وضعیت کلی اقتصاد ایران است. هر زمان که ثبات نسبی در بازار ارز، تجارت

چشم‌انداز بازار کاغذ به مجموعه‌ای از متغیرهای داخلی و خارجی وابسته است. اگر روند تأمین ارز تسهیل شود، مسیرهای تجاری به ثبات برسند و سرمایه‌گذاری در تولید داخلی ادامه یابد، می‌توان انتظار داشت بازار در ماه‌های آینده با نوسان کمتری همراه باشد. اما در مقابل، تداوم مشکلات ارزی، افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل یا وقوع بحران‌های جدید در منطقه، می‌تواند بار دیگر تعادل بازار را بر هم بزند. از همین رو، فعالان این صنعت بیش از هر چیز بر ضرورت ایجاد ثبات در سیاست‌های اقتصادی تأکید دارند؛ ثباتی که امکان برنامه‌ریزی بلندمدت را برای تولیدکنندگان و تجار فراهم کند. کارشناسان همچنین معتقدند صنعت کاغذ نباید صرفاً از منظر تأمین نیاز ناشران و چاپخانه‌ها دیده شود. این صنعت، بخشی از زیرساخت تولید کشور است و نقش آن در زنجیره ارزش بسیاری از صنایع، فراتر از آن چیزی است که معمولاً تصور می‌شود.

واردات کاغذ عمدتاً به صورت ریلی و از مسیر پاکستان انجام می‌شود. این تغییر مسیر اجباری، هزینه‌های حمل‌ونقل واردکنندگان را تا ۱۰۰ درصد افزایش داده است.

نیاز بازار، عدم تخصیص به‌موقع ارز، بزرگ‌ترین معضل این صنف است؛ به طوری که درحال حاضر تجار ما بیش از یک سال است در صف انتظار دریافت ارز قرار دارند. رئیس اتحادیه کاغذ و مقوا در پایان با تشریح تغییرات رخ داده در مسیرهای ترانزیتی گفت: در گذشته، محموله‌های کاغذ عمدتاً از مسیر دریایی جنوب و از طریق امارات وارد می‌شد، اما به دلیل محدودیت‌ها و اختلال‌های اخیر در مسیرهای دریایی، ناچار به تغییر مسیر شده‌ایم. درحال حاضر

سخن پایانی

بازار کاغذ امروز در نقطه‌ای قرار گرفته که بیش از هر زمان دیگری، نیازمند تصمیم‌های بلندمدت و سیاست‌های پایدار است. تجربه سال‌های اخیر نشان داده است که تکیه صرف بر واردات، این بازار را در برابر کوچک‌ترین شوک‌های اقتصادی و سیاسی آسیب‌پذیر می‌کند و در مقابل، توسعه تولید داخلی نیز بدون سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری و حمایت هدفمند امکان‌پذیر نخواهد بود.

در کنار این موضوع، ساماندهی نظام تخصیص ارز، کاهش بروکراسی تجاری، بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ایجاد ثبات در سیاست‌های اقتصادی، می‌تواند مسیر حرکت این صنعت را هموارتر کند. بازاری که شاید در ظاهر تنها با کاغذ و مقوا شناخته شود، اما در واقع، ستون پنهان فعالیت ده‌ها صنعت دیگر است؛ بازاری که سلامت آن، نه فقط برای ناشران و چاپخانه‌ها، بلکه برای تولید، تجارت و اقتصاد کشور اهمیت راهبردی دارد.

در چنین شرایطی، گفت‌وگوی فعالان صنفی با سیاست‌گذاران و استفاده از ظرفیت بخش خصوصی، می‌تواند راه را برای عبور از چالش‌های موجود هموار کند. آینده بازار کاغذ، بیش از آنکه به نوسانات مقطعی وابسته باشد، به تصمیم‌هایی گره خورده است که امروز برای کاهش وابستگی، تقویت تولید و ایجاد ثبات اقتصادی اتخاذ می‌شود؛ تصمیم‌هایی که آثار آن نه فقط در بازار کاغذ، بلکه در بخش بزرگی از اقتصاد کشور قابل مشاهده خواهد بود.

جهش ۶۰ درصدی قیمت‌ها

■ موانع تولید داخل و مبادی تأمین کاغذ وارداتی

رئیس اتحادیه کاغذ و مقوا با اشاره به دلایل وابستگی کشور به واردات کاغذهای تحریر و ۴۴ اظهار کرد: نبود تکنولوژی و تجهیزات پیشرفته، محدودیت‌های جغرافیایی، کمبود منابع آب و انرژی و همچنین نبود سرمایه‌گذاری کافی از سوی دولت در این بخش، از مهم‌ترین موانع توسعه تولید داخلی کاغذ به شمار می‌روند.

وی درباره کشورهای مبدأ واردات کاغذ توضیح داد: بخش عمده‌ای از کاغذهای مصرفی، از جمله کاغذ تحریر، گلاسه و بوره، از کشورهای چین و اندونزی وارد می‌شود، در حالی که تأمین نیاز کاغذ روزنامه کشور عمدتاً از طریق روسیه صورت می‌گیرد.

نیکدل در پاسخ به نگرانی‌ها درباره کاهش مصرف کاغذ روزنامه تأکید کرد: کاغذ کالایی است که تقاضای آن همواره وجود دارد. هر محصولی که تولید می‌شود، نیازمند بسته‌بندی است؛ از یک جعبه شیرینی گرفته تا بسته‌بندی پوشاک و فرش، همگی به کاغذ و مقوا نیاز دارند و همین موضوع تضمین‌کننده تداوم مصرف در این بازار است.

■ تجار در انتظار یک‌ساله تخصیص ارز

وی با اشاره به مهم‌ترین چالش‌های صنف کاغذ و مقوا در سال ۱۴۰۵ خاطر نشان کرد: با توجه به وارداتی بودن بخش عمده

حمید نیکدل، رئیس اتحادیه کاغذ و مقوا، با ارزیابی شرایط حاکم بر بازار محصولات سلولزی اظهار کرد: در پی وقوع تنش‌ها و بحران‌های منطقه‌ای و با توجه به اینکه حدود ۸۰ درصد از نیاز کشور به محصولات سلولزی از طریق واردات تأمین می‌شود، بازار کاغذ در سال ۱۴۰۵ با افزایش قیمت قابل توجهی مواجه شد. وی با اشاره به روند قیمتی روزهای اخیر به **صنعت** گفت: با وجود افزایش قیمت‌ها، طی یک هفته گذشته شاهد آغاز یک روند نزولی در بازار کاغذ بوده‌ایم و درحال حاضر قیمت‌ها در وضعیت مطلوب و متعادلی قرار گرفته‌اند.

نیکدل درباره میزان افزایش قیمت‌ها تصریح کرد: به طور کلی، قیمت انواع کاغذ، از جمله کاغذ روزنامه، در مقایسه با سال ۱۴۰۴، افزایشی بین ۵۰ تا ۶۰ درصد را تجربه کرده است.

وی با تشریح وضعیت تولید و واردات در این صنعت گفت: در حالی که حدود ۸۰ تا ۹۰ درصد از نیاز کشور به کاغذهای تحریر و ۴۴ از طریق واردات تأمین می‌شود، در بخش تولید داخلی محصولاتی نظیر مقوا، کارتن و انواع ورق‌های بسته‌بندی، مانند ای‌فلوت و بی‌فلوت، به خودکفایی رسیده‌ایم. درحال حاضر سالانه حدود یک میلیون تن از این محصولات در داخل کشور تولید می‌شود که نه تنها پاسخگوی نیاز بازار داخلی است، بلکه امکان صادرات حدود ۱۵۰ هزار تن از این محصولات نیز فراهم شده است.